

ТЕСТУВАННЯ ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ З КУРСУ «ЛАТИНСЬКА МОВА»

Оксана РІЖНЯК (Кіровоград, Україна)

У статті розглядаються основні проблеми використання тестування для перевірки навчальних досягнень студентів при вивченні курсу латинської мови.

Ключові слова: освітні вимірювання, тестування, тест, латинська мова.

The article reviews the main problems of using testing to verify the academic achievements of students in the study of Latin language course.

Keywords: educational measurement, testing, test, Latin.

Серед пріоритетних напрямків поліпшення якості сучасної освіти вагоме місце займають проблеми вдосконалення засобів оцінювання знань студентів. Багато говориться про моніторинг якості освіти, освітні вимірювання, інформаційно-комунікаційні технології оцінювання, діагностику навчальних досягнень студентів, тестові технології та ін. Подібний термінологічний дисонанс тільки підтверджує актуальність подальшого вивчення проблеми контролю та оцінювання результатів учбових досягнень студентів, пов'язаною з тим, що сьогодні в Україні на зміну традиційної системи оцінки та контролю якості навчання учнів та студентів приходить нова система – тестування.

В першу чергу, це пояснюється необхідністю реформування освіти в цілому згідно з умовами Болонської конвенції. Великий вклад в популяризацію ідей, суті та методів освітніх вимірювань в українських вишах здійснює міжнародний проект «Освітні вимірювання, адаптовані до стандартів ЄС» в рамках програми Tempus2009-2011р. [2]. В рамках проекту проведено три етапи міжнародної літньої школи «Освітні вимірювання: викладання, дослідження, практика», в роботі якої прийняли активну участь представники різних спеціальностей, у тому числі, викладачі-мовники.

По-друге, очевидно є констатація положення про те, що сучасні тести істотно відрізняються від тих, що застосовувалися раніше. Багато сказано про їх переваги і недоліки, типологію, методику використання та ін. [4; 6].

Не ставлячи за мету розглядання теоретичних аспектів проблеми тестування у вишах, відзначимо, що мова йде про традиційний тест, який складається зі списку питань та різних варіантів відповідей (мається на увазі тест з закритою відповіддю). Перша спроба використання такого тесту виявилась невдалою в силу певних обставин. Результати тестування не співпадали з результатами традиційного оцінювання знань студентів.

Консультація спеціалістів з питань тестування дозволила внести деякі корективи в процес проведення тестів і повторити спробу наступного року. В першу чергу, ми повністю відмовились від вже готових відомих завдань, розповсюджених в підручниках з латинської мови, що розраховані на самостійне вивчення латини, та Інтернеті. Зокрема, під час пробного тестування ми орієнтувалися на систему тестів, запропоновану видавництвом Міжрегіональної Академії управління персоналом для студентів-юристів [5, 163-174]. По-

друге, суттєво змінили саму методику їх використання. Студентів, а особливо студентів першого курсу, треба було підготувати до подібного виду оцінювання знань.

У зв'язку з відсутністю можливості постійного користування персональними комп'ютерами на практичних заняттях з предмету ми обмежились тестуванням на паперових носіях. Невеликі за обсягом (5-7 питань) тестові завдання пропонувалися з кожної теми. Поступово кількість завдань збільшувалася, крім того вони ставали різноманітними. Адже, згідно з поглядами В.С.Аванесова, точність вимірювання зростає із зростанням кількості тестових завдань [1]. Під час модульної перевірки вже використовувався тест, що складався із 30 питань, для виконання якого відводилось 30 хвилин (приблизно 1 хвилина на 1 завдання), адже, як відомо, час від початку тестування до моменту настання втоми становить біля 30-40 хвилин. Крім того, з цією ж метою використовувалися інші форми тестових завдань: множинний вибір, встановлення відповідності та з відкритою формою відповіді у відсотковому співвідношенні згідно з рекомендаціями спеціалістів (приблизно 70 % - 20 % - 10%). Результати цієї перевірки можна вважати більш вдалим, особливо на тих спеціальностях, де з латинської мови запланований екзамен, а не залік і, відповідно, оцінка впливає на призначення стипендії, що є вагомим фактором мотивації студентів.

Перші спроби проведення тестування з латинської мови серед першокурсників факультету іноземних мов в першому семестрі 2011 року виявили набагато кращий рівень підготовки студентів до подібного виду перевірки знань. Об'єктивним поясненням цього факту можна вважати введення зовнішнього незалежного тестування з іноземної мови. Саме тому не було потреби поступової підготовки першокурсників цього року до подібної форми перевірки результатів навчальних досягнень з поступовим ускладненням та збільшенням кількості завдань.

Аналіз кореляції тестових та поточних оцінок дав кращі результати, ніж в попередні роки, що свідчить про кращу сформованість умінь та навичок з предмету, про зменшення психологічного дискомфорту для більшості першокурсників. Однак певні труднощі виникли у студентів, які через різні причини деякі теми опрацьовували самостійно.

Надалі для більшої об'єктивності тестування потрібно замість (або крім) пробного тестування проводити попереднє оприлюднення бази тестування для можливості самоконтролю під час самостійного тренувального тестування. Звісно, це ускладнює роботу викладача. Адже в цьому випадку замість традиційних 30-50 тестових завдань банк питань збільшується, як мінімум, до 300-500. У студентів з'являється можливість справді самостійної підготовки, враховуючи всі варіанти дистанційної перевірки з використанням інформаційних технологій.

Найкраще, якщо є можливість створення адаптивних тестів, що надають можливість не тільки поступово ускладнювати завдання, а й повертатися на попередній рівень до тих пір, доки система не визначить рівень засвоєння матеріалу. В сучасних умовах постійного збільшення навантаження такий підхід дозволяє викладачеві змінити співвідношення між процесами контролю та навчання на рахунок останнього. Зрозуміло, що на цьому етапі виникає необхідність в допомозі фахівця з питань створення тестів в комп'ютерному варіанті. На жаль, поки що відповідна підготовка викладачів-мовників в цьому напрямку відсутня. Тому кожен вирішує подібні питання на власному ентузіазмі, в той час, як в світі в цілому питання навчання, контролю за результатами навчання (проведення тестування) та створення бази тестування розподілені за різними суб'єктами діяльності [2; 44].

Загальновідомо, що на сьогодні в Україні вже розпочалась робота із створення вітчизняної системи розробки та використання якісних стандартизованих та сертифікованих тестових завдань, придатних для об'єктивного оцінювання суб'єктів навчання на різних освітніх рівнях. Ця робота виявила недостатній рівень підготовки педагогічних працівників, психологів, науковців, які залучаються до процесу створення таких систем [3;3]. Певні надії пов'язані з перспективою поєднання «підготовки майбутніх вчителів учителів різного профілю з додатковою спеціалізацією «Освітні вимірювання» на рівнях бакалавра та спеціаліста», а також заплановану підготовку магістра з цього напрямку [3;5].

Поки що ми обмежились використанням традиційних тестів, проте збільшили кількість можливих варіантів, що дозволило проводити підсумкові тестування по групам, а не цілим потоком із збереженням об'єктивності результатів в наступних групах.

Певні розбіжності у вимогах пов'язані зі спеціалізацією та обсягом годин на вивчення предмету за навчальним планом. Так, тести, що використовуються для перевірки рівня засвоєння знань студентів з курсу латинської мов на історичному факультеті та відділенні правознавства, менше зорієнтовані на граматичні особливості мови. Головна мета такого курсу – допомога студентам засвоїти необхідну фахову термінологію латинського походження, навчити їх вільно використовувати латинські вислови та терміни, перекладати за допомогою словника тексти фахового профілю. Саме тому серед тестових завдань використовуються тільки тестові завдання закритого типу, завдання на множинний вибір та завдання встановлення відповідності.

Найбільші труднощі при складанні тестів для студентів-юристів виникли під час формування хибних відповідей. Останнім часом відволікаючі правдоподібні вислови отримали назву дистракторів (від англ. *todistract* – відволікати). Вважається, що дистрактор має вибиратися особою, яка не знає правильну відповідь, з такою самою ймовірністю, що і правильна відповідь. Тому рекомендується формувати дистрактори з найбільш поширених помилкових відповідей. В цьому напрямку доцільною виявилась консультація фахівців з римського та цивільного права, адже основний акцент робився на перевірку латинської фахової термінології та фразеології. Подібне поєднання зусиль дозволило сформувати зміст завдання більш чітко, стисло, професійно, без підказок та незрозумілостей та уникнути дискусійні питання.

Тести для студентів-мовників, навпаки, більшою мірою зорієнтовані на перевірку (і, як наслідок, покращення) знань особливостей морфологічної будови латинської мови.

Мається на увазі те, що саме при вивченні курсу латинської мови, крім оволодіння певним лексичним і фразеологічним матеріалом, студент-мовник повинен засвоїти багато лінгвістичних термінів на практичному рівні їх вживання (в першу чергу, інтернаціональна граматична термінологія), оволодіти певними навичками перекладу з іноземної мови на рідну: визначати граматичну і відповідну початкову форми слова, знаходити в словнику та «зчитувати» в ньому необхідну граматичну інформацію та ін. А для цього необхідним є формування практичного розуміння різниці між синтетичними та аналітичними мовами, уявлення про латинську мову (в порівнянні з іншими іноземними та рідною мовами) на рівні знаменитого вислову проф. Л.В.Щерби «Глокаякузdraштекободланулабокpa и кудрячитбокpенка».

Таким чином, специфіка вивчення латинської мови студентами I курсу факультету іноземних мов вимагає особливої уваги до інтегративних процесів, які є основою формування систематичних знань (загальноосвітніх, лінгвістичних, перекладацьких, професійних тощо). Але, як відомо, єдність світу як цілісної системи не виключає, а передбачає якісну різноманітність явищ. Звідси випливають дві тенденції: прагнення відобразити єдину картину світу, подати його як єдине ціле (процес синтезу, інтеграція, системність), друга – глибше і конкретніше пізнати закономірності та якісну різноманітність структурних систем (процес аналізу, диференціація). Іншими словами, розуміння специфіки латинської мови є невід'ємним від розуміння основних проблем мовознавства в цілому.

Саме тому, крім звичайних тестових завдань на перевірку вміння визначити відміну або відмінок іменника, час або особу дієслова, знань буквосполучень, слів, виразів тощо, для студентів-філологів введені більш складні тестові завдання, що дозволяють більш точно та об'єктивно виміряти поелементну структуру навчальних досягнень суб'єктів навчання. Наприклад, в тестовому завданні на вибір правильної відповіді «Приєднайте відповідне закінчення в реченні *Campimultisflumin... irrigabantur*

- e
- is
- ibus

для правильного виконання потрібні знання та вміння з декількох тем: «Іменник», «Іменники 3 відміни», «Дієслово», «Пасивний стан дієслова», «Синтаксис пасивної конструкції», не говорячи вже про елементарні лінгвістичні навички.

Подібним чином визначається структура складного уміння перекладу крилатих латинських висловів як шуканого результату вивчення латини на спеціальності «Переклад».

Наприклад, для вибору правильного перекладу речення «*Auroramusisamica*» студенту потрібно самостійно попередньо перекласти його, а для виконання завдань подібного типу потрібні такі уміння:

- уміння визначити граматичну форму слів у реченні;
- уміння визначити початкову форму слова;
- уміння користуватися словниками
- уміння визначати метафоричні особливості тексту.

Як показує досвід, після «підкорення» подібних завдань студенти готові до виконання тестових завдань відкритого типу, а саме – завдань з вільним перекладом та завдань на перевірку розуміння змісту латинського тексту. Для виконання останнього завдання підбираються невеликі тексти-мініатюри, як правило, із загально відомими фактами. Наприклад, до тексту *De Diogenephilosopho: Diogenephilosophus, quialiquando accensam lucernam manutene sine foro ambulabat, acivibus interrogatus, cur lucernam accendisset cum meridies esset: «Hominem, -inquit, -quero»* пропонується питання *Ubi Diogenes cum lucerna accensa ambulabat?*. Нагадаємо, що на спеціальності «Переклад» за програмою заплановано екзамен і відводиться вдвічі більше аудиторних годин. Однак, навіть в цьому випадку, подібні види завдань недосяжні для більшості студентів і можуть бути запропоновані в якості тестових завдань з короткою відповіддю (Inforo) тільки на підсумковому тестуванні як завдання найвищого рівня, для виконання якого відводиться не менше 10-20 хвилин. Відповідно, його оцінювання в процентному відношенні також надає найбільшу кількість балів. Адже для його виконання крім навичок перекладу окремих слів треба студенту потрібно використати свої знання та навички практично з усіх граматичних тем, у тому числі, таких складних для розуміння, як дієприкметники (PPA, PPP), синтаксис пасивної конструкції, узгодження часів в підрядному реченні та ін. Тому при виконанні подібних завдань практично відсутня можливість «вгадування» правильної відповіді.

Більш вдалим (в плані доступності для більшості студентів) виявилось використання тестових завдань відкритого типу з короткою відповіддю під час тематичного тестування. Наприклад, при вивченні числівника, при умові, що речення не перевантажене складними для розуміння та перекладу формами і конструкціями з інших граматичних тем: *Estant animal quod mane quattuor pedibus ambulat, meridiem duobus, vespere tribus. (Quis est? Homo.)*

Як бачимо, розробка якісного тесту – процес тривалий і трудомісткий, а його запровадження пов'язане з певними труднощами. Однак переваги подібного засобу оцінювання учбових досягнень студентів, враховуючі філологічні дисципліни. А це означає необхідність подальшого удосконалення всього процесу тестування, починаючи від етапу складання тестів і до аналізу отриманих результатів, що, в свою чергу вимагає інтеграції зусиль фахівців різного профілю як на рівні держави, так і кожного окремо взятого вузу.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Аванесов В.С. Композиція завдань у тестовій формі / Вісник ТІМО. – 2007. - № 4, с. 34-39.
2. Авраменко О.В., Ковальчук Ю.О., Сергієнко В.П., Сільвестров В.П. Проект «Освітні вимірювання, адаптовані до стандартів ЄС» за програмою Європейського Союзу ТЕМПУС // Вісник ТІМО. – 2009. - № 9. – С. 44-47.
3. Авраменко О.В. Спеціалізація «Освітні вимірювання» як необхідне доповнення традиційних педагогічних спеціальностей / НАУКОВИЙ ЧАСОПИС НПУ ім. М.П.Драгоманова. Серія Педагогічні науки: реалії та перспективи. – Випуск 20 : збірник наукових праць / за ред. В.П.Сергієнка. – К. : Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2009. – 187 с.
4. Введение в классическую и современную теорию тестов: учебник / Л.Крокер, Дж. Алгина; пер. с англ. Н.Н.Найденовой, М.Б.Чельшковой; под. общ. ред. В.И. Звонникова, М.Б.Чельшковой. – М.: Логос, 2010. – 668 с.
5. Жулай С.Т., Куварова Е.К. Латинский язык для студентов-юристов: Учеб. пособие. – 3-е изд., стереотип. – К.: МАУП, 2003. – 264 с.
6. Ким В.С. Тестирование учебных достижений. Монография. – Уссурийск: Издательство УГПИ, 2007. – 214 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Оксана Різняк – кандидат філологічних наук, доцент кафедри перекладу та загального мовознавства Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.